

ENO LETO
V AMERIKI
STR. 4-5

»ČLOVEK SE
DO SLEJDNE
DNI VČI«
STR. 10

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 12. februarja 2004 * Leto XIV, št. 3

Gorenji Senik, 23. januar 2004

Tri nauve knjige

Tak pravijo, ka ne dojda, če kaj (dobro) narediš, moraš znati odati tō, moraš znati za svojo delo pravo reklamo narediti. Prav ta, steroj se z grdo tihinsko besedo pravi *promocija*, nam Slovencom ob Rabi dostakrat fali. Podjetje za promocijo kulture Franc-Franc iz Murske Sobotne je 23. januara poskrbelo za tau, naj bi se za tri knjige, stere so vōdali v zadnjem mejscei, dvei, zvedlo. Naj bi za nji zvedle medije pa pajdaši Porabja tō, so je pozvali na *popotovanje (langanje) od Cifra do Čretnika*. Vandroše, steri so se vkūpnajši v krčmi Sukič v Trdkovi pa so prišli pejski do krčme Cifer na Gorenjom Seniki, je pri krčmi čakala porabska mesarija. Domanji podje so pod vodstvom krčmara Tomina Škaperpa pa mesara Ferina Šteimetza zabodnili svinjo, jo sčistili, obesili na šragle pa raznok pobrali. Dokeč se je zvūna pekla krv, so se cvrle djetre, se je v posebni sobi krčme začnila tiskovna konferenca, na steroj so notapokazali tri knjige.

Andovske prpovejsti Karčija Holeca v desetih storijaj notpokazejo svejt baugi za hrbtom. Če rejsan on v tej zgodbaj piše o andovski lidaj, njegve like (alakokat) najdemo vsepovsedik po Porabji. Posebnost njegvi zgodb je lubezen, stero čuti do „svoji“ lidi in humor. O

njegvi zgodbaj tak piše Milan Vincetič, steri jij je uredu pa prevedo v knjižno slovenščino: *„Andovske zgodbe Karla Holeca so dragocen zapis o bolečini in vztrajanju slovenskega kmetskega življa na obrobju madžarske krajine, zapis o na videz vsakdanjih pripetljajih, ki pa dobijo v Holečevem zapisu veliko mero živosti in ljudskosti, zato so kot nalašč za porabske bralce.“*

Druge knjige je napiso Milivoj Miki Roš, steri dobro pozna Porabje, ka že skurok 20 lejt ojdi k nam kak mentor mlašeče lutkovne skupine pa odrasle gledališke skupine. Rad se stavi po gostilnaj, bauta, se pogučava z lida-

mi, njim prisluhne, zatok leko, ka njemi bola zavūpajo kak kašnomi domanjomi človeki. Esejistični zapisi **Popotovanje od Cifra do Čretnika** Mikija Roša gučijo o tem, kak on kak napau zvūnešnji, napau domanji človek vidi Porabje, lidi, njeni žitek, njine senje. *„Milivoj Miki Roš je eden redkih popotnikov, ki najraje peš, počasi redno obiskuje Porabje. Vselej na preži za zgodbami domačinov, vselej odprt za valovanje življenja v krajih, ki bi jim lahko rekli raj na Zemlji, če ne bi bili zatopljeni v zavratanu panonsko melanholijo. Miki je pozoren opazovalec, iskri in hudomušen popisovalec. Ne zanimajo*

ga ideološke floskule, niti samopoveličevalni nacionalni miti. Zanimajo ga ljudje iz mesa in krvi, njihova realna izkušnja, njihove zgodbe in sanje.“ je zapisal na zavihu Mitja Cander.

Tretja knjiga avtorja Franca Justa je pregled pisane besede, bodisi izhajajoče iz Porabja, bodisi napisana za Porabje. To dvojnost simbolizira tudi naslov knjige: **Besede iz Porabja, besede za Porabje**. Podnaslov – Pregled slovstva pri porabskih Slovencih – pa moramo razmesti širše, kak je tau na tiskovni konferenci pravo sam avtor: *„Pojem slovstvo je v knjigi razumljen v širšem pomenu besede, poleg le-*

poslovnih besedil vključuje tudi nabožna, publicistična, edukativna, ki so v določenem obdobju pomembna za kulturni razvoj neke skupnosti.“

Avtor je pregled razdejlo na štiri obdobje (korszakra). Prvo drži od začetka do 1919. leta. V tom časi sta bila Prekmurje in Porabje eške ena krajina, stera se je zvala Slovenska krajina. Avtor zatok tū piše o tisti prekmurskij pisatelaj tō (obadva Kūzmiča, Avgustič itd.), stere so šteli ob Rabi ranč tak kak pri Mūri. Drugo obdobje drži od 1919. leta do konca druge svetovne bojne. Porabje je vkraj spadnilo od Prekmurja, gda so po prvi bojni potegnili mejo, ostalo je brezi inteligenca, zatok se je v tom časi trno malo pisalo. Tretjo obdobje drži od 1945. leta do 1990. leta. Tau je čas socializma, gda so Sovenci na Vogrskom nej meli svoje organizacije, skorok vse, ka se je pisalo, je bilo objavljeno v skupni koledaraj ali novinaj s Srbi in Hrvati. Zadnje obdobje se je začnulo po l. 1990. v nauvi družbeni ureditvi je bogatejša pisana beseda iz Porabja, eške bole pa beseda, stera se piše za Porabje.

Knjige Karčija Holeca, Milivoja Mikija Roša pa Francija Justa so leko kak lejpa za plata na tisti velki luknji, stera se – na žalost eške itak – kaže, če večina Slovencov pomisli na Porabje.

Marijana Sukič

Novosti na meji med Slovenijo in Madžarsko

Ustavljali se bomo samo enkrat

Članstvo Slovenije in Madžarske v Evropski uniji pri naša tudi pomembne novosti na meji. Mejna kontrola ostane do konca leta 2006, po tem letu pa samo za potnike izven šengenskega sporazuma. Kljub poenostavitvam pa kaže, da se Slovenija in Madžarska o neka-

železniški ter štirje meddržavni prehodi. Meddržavni prehodi Martinje-Gornji Senik, Prosenjakovci-Magyarszombatfa, Kobilje-Nemesnép in Pince-Tornyiszentmiklós bodo postali mednarodni prehodi trideseti dan po članstvu Slo-

skupne kontrolne točke, kar pomeni, da bodo madžarski mejni uslužbenci delali na slovenski strani in obratno. Tako so se denimo dogovorili, da bosta skupni mejni točki za prehoda Martinje-Gornji Senik in Čepinci-Verica na slovenski strani. Skupne kontrolne točke pomenijo, da se bodo potniki na meji zaustavljali do konca leta 2006 samo enkrat, poleg pa se jim znotraj šengenske meje ne bo potrebno zaustavljati, čeprav občasne kontrole potnikov in vozil v notranjosti držav s tem niso izključene.

Za zdaj še niso znani novi odpiralni časi za bodoče mednarodne mejne prehode. Sporazuma niso dosegli tako Aladar Belec, vodja slovenske delegacije, ker je slovenska stran predlagala, da bi bil prehod Martinje-Gornji Senik odprt od šeste do dvaindvajsete ure, madžarska stran je sprejem tega časa pogojevala z odpiralnim časom na drugih prehodih, kar naj ne bi bilo sprejemljivo za Slovenijo. Zato bodo odpiralne čase poizkusili uskladiti do sredine tega meseca.

Na vprašanje, zakaj se niso dogovorili, da bi bil eden izmed prehodov, pomemben za Porabje in del Goričkega, odprt neprekinjeno, je vodja slovenske delegacije Aladar Belec povedal, da zaradi premajhnega števila potnikov čez prehoda Martinje-Gornji Senik in Čepinci-Verica.

Podaljšani odpiralni časi oziroma neprekinjeno odprti mejni prehodi naj bi bili odvisni od denarja in pomanjkanja ljudi za delo na meji. Eno in drugo je lahko točno, eno in drugo lahko tudi ne drži. Kajti s skupnimi

venije in Madžarske v Evropski uniji. Dogovorili so se, da bo lahko po prekategorizaciji potekal čez prehoda Martinje-Gornji Senik in Pince-Tornyiszentmiklós tudi avtobusni promet (kar bo skrajšalo pot in čas denimo za bibliobus Pokrajinske in študijske knjižnice, ki zdaj vozi iz Murske Sobotne na Gornji Senik čez Hodoš-Bajánsénye; Avtobusni promet iz Murske Sobotne in Vasi Volán iz Sombotela pa se dogovarjata za stalno avtobusno povezavo Murske Sobotne in Monoštra), čez prehoda Prosenjakovci-Magyarszombatfa in Kobilje-Nemesnép pa motorna vozila z devetimi sedeži. Čez mednarodni prehod Hodoš-Bajánsénye bo tudi dovoljen promet lažjih tovornih vozil do 3,5 tone nosilnosti.

Na zasedanju v Murski Soboti so se dogovorili za

Mejni prehod Verica-Čepinci je odprt od 8. do 20. ure.

terih, ta čas še aktualnih podrobnostih težko dogovarjata in sporazumevata. Ta občutek ostaja po zadnjem sestanku slovenske in madžarske delegacije (Murska Sobotna, 29. in 30. januar 2004), ko so se pogovarjali o medvladnem dogovoru o izvajanju meddržavnega sporazuma o mejni kontroli cestnega in železniškega prometa. Čeprav so se sporazumeli o nekaj pomembnih novostih, denimo skupni mejni kontroli (za kar sta se, po pisanju celovških Novic, že dogovorili Slovenija in Avstrija) pa so nekako zaobšli predlog narodnostnih organizacij porabskih Slovencev, da bi bil vsaj en mejni prehod odprt neprekinjeno, bodisi Gornji Senik-Martinje ali Verica-Čepinci.

Med Slovenijo in Madžarsko so zdaj trije mednarodni cestni mejni prehodi in en

Nagrajeni mladi

Ob koncu januarja je zasedal kuratorij Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem. Najpomembnejša točka dnevnega reda je bila odločitev o t. i. narodnostni manjšinski nagradi. Nagrada je nadomestila manjšinske štipendije za srednješolce in študente in jo lahko prejme vsak manjšinec od 14 do 30 let, če je posebej aktiven član svoje skupnosti. Pri nagradi torej ni najpomembnejši dejavnik učni rezultat (kot je bil pri štipendiji), temveč t. i. manjšinska aktivnost (aktivno znanje materniščine, sodelovanje v kulturnih skupinah, društvih, ustvarjalna dejavnost).

Nominirancev za narodnostno manjšinsko nagrado je bilo iz vrst trinajstih manjšin 166. Formalnim kriterijem je ustrezalo 137 natečajev, na podlagi predloga posebne komisije se je kuratorij odločil, da bo podelil 60 nagrad.

Slovenske samouprave, organizacije in društva so poslale 14 predlogov, trije kandidati so imeli po dva predlagatelja, tako je bilo predlaganih 11 mladih Slovencev. Trije predlogi so bili formalno napačni, pri dveh predlogih pa kandidata nista ustrezala razpisnim pogojem.

Slovenski prejemniki narodnostne manjšinske nagrade so: *Dušan Mukič*, študent slovenščine, zgodovine in računalništva v Ljubljani, *Žolt Bajzek*, delavec tovarne Opel, *Brigita Šoš*, uslužbenka Veleposlanstva R Slovenije v Budimpešti, *Anita Vajda*, študentka (obiskuje celoletno šolo slovenskega jezika v Ljubljani), *Žuža Sulič*, študentka (obiskuje celoletno šolo slovenskega jezika v Ljubljani), *Erika Dončec*, dijakinja gimnazije v Monoštru.

Vsem mladim nagrajencem čestitamo.

M.S.

kontrolnimi točkami bodo privarčevali nekaj materialnih stroškov, in ker bodo po novem na meji samo policisti, bi lahko dodatnih nekaj delavcev prekvalificirali iz carinikov, kar pravzaprav v Sloveniji tudi delajo. Zato se bosta morali naloge, da bi bil vsaj en prehod, pomemben tudi za Porabje, odprt neprekinjeno, resno lotiti slovenska politika in diplomacija. Vzrokov za to je kar nekaj, denimo: v monoštrskem Slovenskem kulturnem in informativnem centru je vse več dogodkov, ki se jih udeležujejo obiskovalci iz Slovenije, zlasti z Goričkega pa tudi iz Murske Sobotne. Zdaj, ko zapirajo prehod na Gornjem Seniku že ob osemnajstih in prehod na Verici ob dvajsetih, morajo po tem času čez odro-

čen prehod Hodoš. In seveda obratno, tudi na prirreditve v Prekmurje prihajajo obiskovalci iz Porabja, ki morajo, denimo iz Martinja domov na Gornji Senik čez Hodoš, kar je več kot uro in pol vožnje z avtomobilom, ob neprekinjeno odprtem prehodu pa deset minut. Po tem, ko bo dobil gornjeseniški prehod mednarodni status, bo postal zanimiv tudi za potnike iz južnega dela avstrijske Gradišćanske, ki se bodo odpravili v Slovenijo, denimo v Moravske Toplice. In še enega poudarka ne gre vsaj za nekaj časa spregledati: tudi porabskim Slovincem pripada vsaj en neprekinjeno odprt mejni prehod, če imajo prekmurški Madžari „svoje“ neprekinjeno odprte prehode.

eR

(Po nepotrebnem) vroča tema v Sloveniji

DŽAMIJA V LJUBLJANI - K D A J ?

V zadnjem popisu prebivalstva leta 2002 se je za pripadnike islamske veroizpovedi izreklo dobrih 47 tisoč prebivalcev Slovenije, največ, 13 tisoč v Ljubljani. Njihov prvi duhovni vodja je slovenski mufti Osman Dođić.

Kakor je cerkev z zvonikom kraj za verske obrede katoličanom, je džamija z minaretom prostor za verske obrede muslimanom. Kljub sorazmerno visokemu številu pripadnikov islamske veroizpovedi v Sloveniji (še) ni džamije, ampak opravljajo muslimani verske obrede v različnih prostorih, za večje praznike, kot je bajram, najpogosteje v ljubljanski športni dvorani Tivoli ali na Gospodarskem razstavišču. Na kurban bajramu (1. februarja) se je v Ljubljani zbralo več kot tisoč muslimanov v eni izmed dvoran Gospodarskega razstavišča, ker je bilo v dvorani Tivoli evropsko prvenstvo v rokometu, na katerem je slovenska moška ekipa osvojila drugo mesto.

Prizadevanja, da bi v Ljubljani zgradili džamijo in islamski verski in kulturni center, segajo desetletja nazaj, še v čase rajne Jugoslavije. Kaže pa, da Alah muslimanom ni bil naklonjen, zmeraj je imela politika izgovor za preložitev gradnje. Vodstvo islamske verske skupnosti s prizadevanji za gradnjo džamije nadaljuje tudi zdaj, ko je Slovenija samostojna država. Tudi nova oblast ni bila naklonjena gradnji prve džamije v Sloveniji vse do pred približno dvema letoma, ko je nova ljubljanska županja Danica Simšič napovedala začetek gradnje islamskega centra. Čeprav sega napoved v predvolilni čas, se županja svojemu zagotovilu ni od-

rekla tudi po izvolitvi, ampak je pripeljala projekt tako daleč, da je mestni svet sprejel sklep, kje bo stala džamija oziroma islamski verski in kulturni center.

Nasprotniki gradnje džamije so se oglašali že nekdaj, opozicijski svetniki v mestnem svetu pa so glasovanje o lokaciji protestno zapustili. Zlasti v Ljubljani so povzdignili glas nasprotniki gradnje muslimanskega objekta in začeli izmišljati še in še razloge, zakaj džamija v Ljubljani in Sloveniji ne spada, čeprav so vse verske skupnosti v državi enakopravne, kar z drugimi besedami pomeni, da k temu sodi tudi osnovna infrastruktura za opravljanje verskih obredov. Nasprotniki so bili in so še gluhi za argumente, da imajo po nepopolnih podatkih v Veliki Britaniji 59 džamij, v Nemčiji 34, v Franciji 9, po eno pa na Hrvaškem (v neposredni bližini Zagreba), Norveškem, Madžarskem, Avstriji, Švici ...

Med najbolj glasnimi nasprotniki je mestni svetnik Mihael Jarc, nekdanji član Slovenskih krščanskih demokratov potem Nove Slovenije, ki je sedaj član nekakšne ekološke Liste za pitno vodo. Nekaj podobnega, če bi si kdo izmislil Listo za brisanje prahu po Muri ali Rabi, kar zveni neresno, ampak nič bolj trden ni s svojimi argumenti Mihael Jarc. Kar pa ne pomeni, da nima dovolj somišljenikov za referendum, ki naj bi bil med ljubljancani, ali so za ali proti gradnji džamije. Mihael Jarc in somišljeniki v svojih razpravah sicer ne odrekajo muslimanom pravice do opravljanja verskih obredov, toda ne v džamiji z visokim minaretom, marveč v večjem številu manjših prostorov, v takoi-

vanih molilnicah. Nasprotnike džamije moti lokacija, ki je muslimanom dodeljena, moti jih minaret, ki bo spremenil pogled na Ljubljano, v resnici pa jih motijo muslimani in njihovi verski obredi. Kakšna bo usoda referenduma, ob pisanju prispevka še ni znano, čeprav naj bi bil v nasprotju s slovensko ustavo. Sicer pa komunikacijski stolp mariborske pošte spominja na minaret, zato so poslopje že zdavnaj poimenovali džamija.

Za prezeti ni, da so se za gradnjo islamskega verskega in kulturnega središča zavzeli nekateri priznani intelektuali, ki po prepričanju sodijo bolj v desno kot levo in muslimanom bolj naklonjeno politično opcijo. Tako sta se v podporo muslimanom v sobotni prilogi Dela oglasila akademik in pisatelj Drago Jančar in koroški intelektualec Vinko Ošlak, lanski dobitnik Rožančeve nagrade za publicistiko. Vinko Ošlak je zapisal: „V razpravah o postavitvi džamije v Ljubljani se tudi nekateri vodilni ljudje katoliške Cerkve niso najbolje odrezali, saj so sami nasedli histeriji domnevnega boja proti „islamskemu fundamentalizmu“, ki prihaja iz Amerike, ne da bi bila nevarni pošiljki priložena tudi bistvena informacija, od kod verski fundamentalizem resnično prihaja, namreč prav od tam, od koder je bila „pismenska bomba“ protiislamske propagande poslana, kajpada iz Amerike same.“ Zanimivo misel je povedal tudi pomožni mariborski škof dr. Anton Stres v daljšem pogovoru za ljubljanski Dnevnik na vprašanje, kakšno je njegovo mnenje o načrtovani džamiji: „Sam ose-

bnno mislim, da bi bilo bolje, če bi džamijo postavili na obljudenem kraju, sredi življenja, ne pa nekje zunaj na samem. To ni dobro z vidika integracije muslimanov.“ Lokacija za džamijo je namreč predvidena na obrobju Ljubljane, kjer so zdaj vrtnički in neobdelana zemlja in je niso izbrali muslimani, marveč jim je bila dodeljena. Vendar gre bolj za to, da nobena lokacija ne bi bila „prava.“

Vseskozi se postavlja v ospredje prepričanje, da džamija ni in ne bo samo verski, marveč in predvsem politični objekt. Islamski intelektualec dr. Enes Karić namigovarjana zavrača: „Res je, da so bile prve džamije večnamenske, vendar so muslimani tako kot kristjani iz svojih cerkva, ki so bile v prvih desetletjih tudi politične, humanitarne in kul-

turne institucije, izključili te dejavnosti in jih prenesli v parlamente, politične stranke in na fakultete. Džamija je danes le sakralni objekt, zato je strah, da bi ljubljanska džamija in islamski center, kjer bodo poleg knjižnice delovala tudi humanitarna, kulturna in folklorna društva, ki bodo negovala običaje iz Bosne, postala politični instituciji, popolnoma nepotreben. Džamija ni in ne bo bošnjaški parlament v Sloveniji, saj slovenski parlament že obstaja in to je tudi njihov parlament.“

In kakor da bi prezrli najbolj preprosto, človeško dejstvo: džamijo si želijo prebivalci Slovenije, naši sosedje, znanci in prijatelji, ne pa nekdo tretji iz nevarnega islamskega sveta.

eR

Natečaj!

Javni sklad za narodne in etnične manjšine na Madžarskem razpisuje natečaj za **Kulturne prireditve ter versko dejavnost v materinščini**.

Prvo obdobje: programi med 1. marcem in 31. julijem 2004

Rok prijave: 1. marec 2004

Drugo obdobje: programi med 1. avgustom 2004 in 28. februarjem 2005

Rok prijave: 30. april 2004

Podrobnejše informacije najdete na e-pošti: www.axelero.hu/mnekk

Ostale namenske natečaje bo kuratorij razpisal pozneje.

RADIO MONOŠTER
UKV (FM) 106,6 MHz
Od ponedeljka do sobote
od 16. do 17. vöre,
v nedelo
od 12. do 14. vöre.

Eno leto v Ameriki

Zvedela sem, da vsako leto prekine učenje nekaj učenec srednjih šol in odide za leto dni v Ameriko, da se v tamkajšnjih šolah uči skupaj z ameriški srednješolci. Dogovorili sva se z eno izmed njih, in sicer z Doroteo Mangliar, hčerko znanege stomatologa v Szombathelyu, da se srečava pri meni. Prav njo sem izbrala za pogovor zato, ker sem njene starše nekoč učila v gimnaziji Nagy Lajos in sem že dolgo hotela spoznati tudi njo.

Pojavi se točno ob dogovorjenem času, sedemnajst let stara, simpatična deklica visoke postave, ki je s svojo dobro vzgojo, vljudnostjo, inteligenco in prijaznim nasmehom takoj naredila name dober vtis. Na njeno privzgojeno samostojnost in samozavest je gotovo pozitivno vplivalo poznavanje velikega dela sveta. Mene je zanimal predvsem šolski pouk in življenje njenih ameriških sovrstnikov.

- Kako ti je prišla na misel ideja, da odideš za celo šolsko leto v Združene države Amerike?

- Že dvakrat sem se udeležila tečaja angleškega jezika v Kanadi, v Torontu, po končani osemletki pa sem z istim namenom bila v Angliji. Zavod, ki mi je organiziral te tečaje, me je permanentno seznanjal z informativnim gradivom. Enkrat sem staršem omenila, da obstaja možnost celoletnega študijskega potovanja v ZDA, kajti ideja mi je ugajala. Iz dveh razlogov sem čutila potrebo po tem. Želela sem se izpopolniti v angleškem jeziku ter preizkusiti, do kakšne mere sem samostojna. Mama je kategorično izjavila, da ni govora o tem, ata je obljubil, da bo razmišljal o zadevi. Več kot en mesec je trajalo, dokler sem jih prepričala.

- Kaj meniš sedaj, ko si se že srečno vrnila, ali je bil

strah utemeljen?

- Mislim, da ja. Kadarkoli in kjerkoli se lahko človeku kaj hudega pripeti. Sicer sem bila v takšnem predelu Amerike, kjer je javna varnost dobra. Stanovanj, avtomobilov niso zaklepali, okrog hiš ni bilo ograj.

- Kje pa si stanovala?

Dorotea z maturitetnim spričevalom v svečani šolski uniformi.

- V Severni Dakoti v mestu Buxton. Stanovala sem pri družini s štirimi otroki. Doma sta bila le še dva, ostala dva sta pa študirala na univerzi. Z menoj so ravnali kot z lastnimi otroki. Deklica je bila ravno toliko stara kot sem jaz, fantek pa je bil star štirinajst let. Zelo dobro smo se razumeli. Jaz sem doma edinka in tu sem doživela, kaj pomeni, če ima človek brata ali sestro. Najvažnejše je, da se človek mora prilagajati. Nevoščljiva nisem bila nikoli, zato za mene ni bil problem, če sta recimo ta dva kaj dobila, česar jaz nisem. Končno jaz nisem njihov otrok, bila sem le njihov gost in obveznosti do gosta so pa popolnoma iz-

polnili.

- Ali je bilo potovanje tudi glede jezika koristno?

- Na vsak način. Naučila sem se angleške konverzacije. Lahko rečem, da se sedaj v angleščini v kakršnikoli situaciji znajdem. Po treh mesecih sem že tako znala debatirati o različnih te-

idealno bi bilo, če bi bil z menoj naš profesor angleščine, ki bi me vedno opozarjal na posebnosti in zakonitosti angleškega jezika.

- Na podlagi tvojih izkušenj imaš gotovo nekakšno mnenje o učinkovitosti pouka angleškega jezika tukaj pri nas na gimnaziji.

- Vsekakor. Ali je pouk uspešen ali ne, je najbolj odvisno od profesorja. Večina daje prednost slovnici, ne pa komunikaciji. Jaz se v naši šoli učim na oddelku za angleški jezik, kar pomeni, da imamo po šest ur tedensko. Pogovarjamo se zelo malo, le pet minut na začetku vsake ure. Celu uro rešujemo pisne naloge, teste in podobno. V stavke moramo vpisati po eno besedo ali moramo določene besede, izraze zamenjati s sinonimi. S takimi in podobnimi nalogami se človek v življenju ne srečuje. Ko jezik v praksi uporabljamo, se soočamo s kompleksnimi nalogami. Tisti, ki tuji jezik uporablja, mora sam vedeti, kaj hoče povedati, mora upoštevati slovnicična pravila, besedni red, fonetiko... To je tisto, kar bi morali pri pouku vaditi, kajti to se imenuje obvladanje jezika. Žal, to tudi v naši najboljši gimnaziji pogrešamo in to je tista napaka, ki je v večini primerov odgovorna za neuspešnost pouka tuje jezika pri nas.

- Omenila si, da se vsako uro vsaj pet minut pogovarjate. Ali so to aktualna vprašanja, ali splošno predpisane teme, ki jih mora človek obvladati na državnem izpitu?

- Nič takega ni pri nas. Morala sem v Ameriko, da se naučim povedati svoje mnenje tudi o najbolj enostavnih vsakdanjih vprašanjih. Kar se tiče praktičnih nalog, vadimo kvečjemu prevajanje. Samo pomislimo na to, koliko nas bo takšnih, ki bomo delali enkrat kot prevajalci, kot tolmači. Lahko tr-

dim, da bi vsi tisti, ki bodo rabili angleški jezik pri svojem delu, morali za nekaj časa na angleško jezikovno območje, drugače iz tega ne bo nič.

- Kakšno šolo si pa obiskovala v Ameriki?

- Hodila sem v četrti razred gimnazije, kot moji sovrstniki. Tam gredo otroci namreč v šolo eno leto prej, kot tukaj pri nas. To nikogar ni motilo, da tretjega razreda jaz sploh nisem obiskovala. Na koncu četrtega razreda sem celo naredila maturo. Dobila sem spričevalo, ki potrjuje, da sem šolo uspešno končala. Ocen pri maturi ni bilo. Učencem ni treba zbirati točk za sprejem na univerzo kot pri nas. Za študij morajo itak vsi plačati. Študenti, ki so revni in precej visoke šolnine ne morejo plačevati, sprejemajo kakšna dela. Dopoldan so na fakulteti, popoldne delajo, zvečer se pa učijo. Dobi vajo pa tudi lahko štipendije. Če primerjam z možnostmi pri nas, lahko trdim, da so tam možnosti večje. Na raznih natečajih si lahko zberejo po tri - štiri štipendije, dočim pri nas le eno.

- Zelo zanimivo. Kako si pa mogla dohajati svoje sovrstnike pri učenju s tako razliko pri obvladanju jezika?

- V prvih treh mesecih sem dobila precejšnje ugodnosti. Ko česa nisem razumela, so mi profesorji takoj pomagali. Pomagali so mi med poukom, med odmorom, pa tudi po pouku, če je bilo potrebno. Mi nismo imeli svoje učilnice, kot je to pri nas navada, temveč smo vsako uro šli v strokovni kabinet profesorja, s katerim smo imeli pouk. Tako sem v odmoru in po pouku lahko ostala tam pri njem.

- Kako pa so opremljeni ti strokovni kabineti?

- Nič posebnega tam ni. V kabinetu za zgodovino imajo vse potrebne zemljevide, teh torej ni treba nositi iz

Eno leto v Ameriki

razreda v razred. V omarah imajo toliko učbenikov, kolikor jih rabijo. Ti učbeniki so last šole. Ko se učimo kakšno snov, jih razdelijo med učence, zapišejo njihovo inventarno številko, in ko končamo, knjige ponovno oddamo. Če kdo hoče, lahko vzame knjigo tudi domov, ni pa nujno, kajti domačih nalog ne dajejo. Vse se človek nauči med poukom. Se zgodi, da kakšno nalogo izjemoma dobijo, toda te so tako lahke, da jih brez učbenikov vsak z lahkoto naredi. Težke naloge rešujejo le v šoli s pomočjo profesorja.

- Koliko minut traja ena šolska ura?

- Štirideset minut. Vsak dan smo imeli po sedem ur in vedno ene in iste. Ni bilo torej razlike med predmeti glede tega, da je eden predmet bolj važen kot drugi. Razlika se pokaže na tak način, da se bolj važne predmete učijo vsak semester, dočim najmanj važen predmet le en semester. Literatura je tam zelo pomemben predmet, ki se jo učijo vsa leta.

- Ali se še spomniš vašega tamkajšnjega urnika?

- Seveda. Prva ura je bila vsak dan književnost, druga matematika, tretja biologija, četrta španski jezik, peta prosta ura, šesta fizika, sedma pa dramaturgija. Vsak dan smo torej imeli tudi prosto uro. To pa ne pomeni, da smo lahko šli kar tako ven v mesto. Imeli smo pa izbiro. Lahko smo se ukvarjali z učno snovjo, če smo imeli probleme, lahko smo šli v knjižnico, učilnico za informatiko ali v rekreacijsko dvorano. Bil smo pa venomer pod profesorskim nadzorom. Morali smo prositi za pisno dovoljenje, če smo hoteli v knjižnico, v informacijsko učilnico ali na rekreacijo. Na omenjenem mestu smo ravno tako morali prositi za kontrasišnato. Tam se res ni moglo zgoditi,

da doma mislijo, da si v šoli, v šoli pa mislijo, da si doma. Če učenec zjutraj s šolskim avtobusom ne prispe v šolo, namestnik direktorja takoj pokliče starše.

- Kako dolgo je pa trajal pouk vsak dan?

- Zelo dolgo. Do četrta štiri. Je pa res, da smo vmes imeli tudi kosilo. To je pri njih tudi odlično organizirano. Točno na minuto je določeno, kdaj mora neka skupina obedovati. Niti minute nismo izgubljali s tem, da smo morali čakati, da pridemo na vrsto. Čas je tam zelo dragocen.

- Kateri predmet si imela najraje?

- Dramatiko. Po navadi smo po tri ure gledali kakšen film, na četrta smo pa šli v učilnico za informatiko, kjer smo na računalnikih morali napisati o njem šolsko nalogo na podlagi določenih aspektov. Tudi ocene smo dobivali, ki so bile večinoma vedno zelo dobre. Na žalost smo imeli dramaturgijo le en semester. Naslednji semester je bila namesto dramaturgije komunikacija.

- Kaj ste se učili pri komunikaciji?

- Tukaj smo brali berila povsem različne tematike in smo morali o njih povedati svoja mnenja. To je bila neke vrste analiza s komentarji. Tu sploh nismo smeli nič zapisovati. To so bile neke vrste govorne vaje. Edino meni so dovolili, da sem si lahko naredila beležke, ki sem jih potem uporabljala pri svojih nastopih. Take naloge so zelo koristne, kajti z njimi lahko vadimo izražanje. Tukaj na gimnaziji nas kontrolirajo skoraj izključno samo v pisni obliki, potem se pa profesorji čudijo, da se ne znamo primerno izraziti.

- Ste tudi ostale predmete zamenjali naslednji semester z drugimi?

- To je odvisno od učenca. O tem vsak sam lahko odloča.

Pri študiju na fakulteti je predpisano določeno število ur pri posameznih predmetih, ki so pogoj za študij. Vsak predmet ima svojo alternativo, z izjemo književnosti. Torej namesto mate-

lahko na mizi. Pijejo le kokakolo in kaj podobnega. Sadnih sokov nikoli. Tudi juhe ne kuhajo iz zelenjave, temveč v vročo vodo stresejo nek prašek in to je potem juha. Pa četudi smo šli v

do šestih.

- Kaj ste delali na koncu tedna?

- Večinoma smo šli v kakšen supermarket kupovat. Tam ni navada, da bi za vikend nekam potovali. Konec tedna je namenjen počitku. V nedeljo smo seveda šli v cerkev.

- V disko tudi tam hodi mladina, ne?

- Sploh ne. Dokler nisi polnoleten, kar postaneš tam šele z enaindvajsetimi leti, te ne pustijo v noben lokal, le če si v spremstvu staršev. Tam niti videla nisem takšnih diskotek, kot smo jih mi tukaj navajeni. Imajo sicer neke vrste zabavišča, kjer lahko popivajo, plešejo ali igrajo biljard.

- Na ples nobenkrat nisi šla med tvojim bivanjem v Ameriki?

- Dvakrat na leto v šoli prirejajo plesne zabave. To je vse. Moji sovrstniki so sicer hodili na privatne žure, ali to je tvegano. Če to nekdo javi policiji, je problem. Za kaznen te izključijo iz šolskega športnega društva in takrat nimaš kam iti.

- Kaj pa je bilo za tebe najbolj poučno v tujini?

- Zavedla sem se, kako veliko mi pomeni družina, kako drugače je vse, ko ima človek zanesljivo zaledje, ko ima takšne ljudi okrog sebe, ki jim lahko popolnoma zaupa. Še to bi rada dodala, da sta na koncu šolskega leta mama in atek prišla po mene. Doletela me je velika čast, kajti jaz sem se v imenu sošolcev lahko zahvalila profesorjem za celoletni trud. To priložnost sem izkoristila tudi za to, da sem se pred vsemi navzočimi zahvalila mami in očetu, da sta mi omogočila tako dolgo bivanje v Ameriki.

Suzana Guoth

Šport je ena od glavnih dejavnosti ameriških dijakov v prostem času.

matike si ne more učenec izbrati naprimer nemščine, lahko si pa izbere naprimer knjigovodstvo, ker je to alternativni predmet matematike.

- Kako ti je bila vseč hrana?

- Hranijo se izredno nezdravo. V menzi, kjer sem se abonirala na hrano, pri glavni jedi ni bilo izbire. Bila je pa izbira pri solati in pri desertu. Pri njih vsaka hrana vsebuje konzervanse. Zato tam - vsaj imela sem takšen občutek - še več ljudi umira za rakom kot pri nas, kjer število obolenj sicer tudi narašča. Družina, pri kateri sem stanovala, je le na mojo izrazito željo kupovala zelenjavo in sadje. Oni tega sploh ne jedo. Dejansko vse pripravljajo iz konzerv. Kupujejo gotove jedi, ki so v nekaj minutah

kakšno restavracijo, smo našli isto, kajti večina izmed njih pripada kakšni mednarodni mreži, kjer je vsa hrana pripravljena po istem kopitu. Restavracij po naših pojmih je zelo malo in te so tudi izredno drage.

- Kako živi tam mladina?

Kaj počne v prostem času?

- Mladina ne živi tako prosto, neodvisno kot pri nas. Prostega časa imajo zelo malo, ker so dolgo v šoli, kot sem prej omenila. Po pouku se v glavnem ukvarjajo s športom. Vsaka šola, vsaka fakulteta ima svoje športno društvo, kjer učenci igrajo košarko, odbojko ali nogomet. Člani športnih klubov postanejo lahko le tisti, ki so šolo že končali. Jaz sem prvi semester igrala košarko, drugi semester pa odbojko. Trening smo imeli vsak dan

OD SLOVENIJE...

Slovenija ratificirala pristopno pogodbo z EU

Državni zbor je z 80 glasovi za, nobenim proti in s štirimi vzdržanimi glasovi poslancev SNS ratificiral pristopno pogodbo Slovenije z EU ter s tem opravil še zadnji korak, ki ga je morala država storiti za vključitev v EU s 1. majem 2004. S tem so poslanci izpolnili marca lani izraženo voljo volivcev, ki so vstop države v EU podprli s skoraj 90 odstotki glasov. Pristopna pogodba, ki jo je deset prihodnjih članic z EU podpisalo 16. aprila 2003 v Atenah, opredeljuje pogoje vstopa oziroma članstva novink v povezavi.

Vlada potrdila Potočnikovo kandidaturu za komisarja

Slovenska vlada je potrdila predlog premiera Antona Ropa, da za kandidata za prvega evropskega komisarja iz Slovenije predlaga ministra za evropske zadeve Janeza Potočnika. Še prej se je Potočnik kot kandidat za komisarski položaj predstavil odboru državnega zbora za zunanjo politiko in komisiji za evropske zadeve.

Ratificiran sporazum med Slovenijo in svetim sedežem

Državni zbor je ratificiral sporazum med Slovenijo in Svetim sedežem o pravnih vprašanjih, sporazum morajo sedaj ratificirati še v Vatikanu, po zagotovilih, ki jih je v začetku januarja zunanjemu ministru Dimitriju Ruplu dal vaticanški tajnik za odnose z državami Giovanni Lajolo, pa naj bi se to zgodilo kmalu. Rupel je poudaril, da sporazum ureja pravna vprašanja med Slovenijo in Svetim sedežem in izhaja iz dvojne narave razmerja med državo Slovenijo in Svetim sedežem kot subjektom mednarodnega prava in hkrati vrhom katoliške cerkve ter razmerja med Slovenijo in katoliško cerkvo v Sloveniji. Slovenija in Sveti sedež sta pogajanja o vaticanškem sporazumu sicer začela že leta 1999, a so nato pogajanja zaradi zapletov na slovenski strani zastala in so se nadaljevala šele po parlamentarnih volitvah v Sloveniji leta 2000. Končana so bila konec leta 2001, sporazum pa sta 14. decembra 2001 podpisala zunanji minister Rupel in takratni tajnik Svetega sedeža za odnose z državami, nadškof Jean Louis Tauran.

Pavlov večer

Sombotelško Slovensko društvo Avgust Pavel, Slovenska samouprava in Katedra za slovenski jezik in književnost so 24. januarja na Visoki šoli Daniel Berzsenyi organizirali Pavlov večer. Predsednica društva Iboyla Dončec je v pozdravnem govoru povedala, da je bilo društvo pred petimi leti ustanovljeno prav na Visoki šoli. Od takrat so se člani društva dvakrat na leto spomnili življenja in dela Avgusta Pavla. Januarja, ob obletnici smrti, in avgusta, ob obletnici njegovega rojstva.

Leta 2000 je prvo paut pripovedala o svojem oči Judita Pavel. L. 2001 smo meli razstavo o tome, kak so v Porabji lovili lanfore (brinjevke/fenyőrigó). Janoš Čardi in Brigita Škaper sta gorparštelja tri Pavlove pes-

slovenščine v madžarščino. L. 2003 sta Francek Mukič in Judita Pavel gorštelja odlomke iz tej prevodov.

Avgustuša vsiško leto - v Somboteli ali na Cankovi - se sombotelsko in cankovsko društvo vkuper spomi-

cesek-Bánfi, Judita Pavel). Po tistom je akademikinja *dr. Zinka Zorko* predstavila zbornik predavanj konference o Avgustu Pavlu, štera je bila v Maribori 4. aprila 2002. Profesor *Borut Belec*

Pomurja in Porabja, prispevke Zinke Zorko o porabskem jeziki in literaturi, pa o demografski problemaj Porabja (Borut Belec, Ludvik Olas, Marija Kozar, Lučka Lorber).

... v grudo vraščen sem z globoko korenino! / ... nekoč mi je Usoda že prišla na pot, / izruvala me iz prastarih tal - pravi Avgust Pavel in bi leko pravli mi, mi Slovenci, šteri živimo tu v Somboteli. Naše korenje so v Porabji, na Gorenjom Šiniki, v Andovci, v Števanovci in drugi vesnicaj kauli Monstra. V Somboteu smo si prišli krū slūžit. Depa zato smo tū tō leko Slovenci. Že pet lejt, ka mamō svojo slovensko samoupravo, svojo slovensko društvo. Srečamo se na slovenski programaj, radi se pogučavamo slovenski, radi mamō svojo slovensko kulturo.

Marija Kozar

Pevska skupina sombotelskega društva.

Dr. Zinka Zorko in dr. Borut Belec na predstavitvi.

mi v madžarščini in slovenščini. L. 2002 smo se spomnili na Avgusta Pavla z njegovimi prevodi slovenskih ljudskih pesmi v madžarski jezik. Recitali (szavaltak) so člani društva, po tistom so tázospeljvali porabsko pesem, štero jim je navčila Judita Pavel (profesorica glasbenega pouka). Avgust Pavel je v trideseti-štrideseti lejtaj dvajstoga stoletja prevajajo pesmi in prozna dela iz

na obletnice rojstva Avgusta Pavla. Zveza Slovencev na Madžarskem in Državna slovenska samouprava sta na svoji skupni seji 22. decembra 2000 izbrala za *Den Slovencev na Madžarskem rojstni den Avgusta Pavla - 28. avgustuš*. Od leta 2001 mau kauli 28. avgustuša se vsiško leto organizira državno srečanje Slovencev na Madžarskem. Tau srečanje je 2002. leta bilau v Somboteli v Skanseni, gde je bila prejkdana slovenska cimprana iza.

Letos, 24. januara, se je Pavlov večer začno s prvim nastopom ženskega pevskega zbora sombotelskega društva (*Ana Bočkor-Aranyi, Irenka Karba-Düh, Marija Bajzek-Lóczi, Ancika Braunstein-Čardi, Jolika Gyé-*

pa knjigo, v šteroj leko štemo o Ludviki Olasi, geografi

Slika ne laža

GLEDA - LIŠČE

Rejč gledališče zaznamuje trno staro delo, ka se je začalo že davnik v antiki, nešterni včeni lidge pa pravijo, ka je eške bole staro. Tak bi se naj tou z gledališčom začalo eške prva kak v Evropi že v Indiji in Vietnami. Kakokoli je že bilou, šlou je za edno pa isto stvar. Na enom mesti so edni gore stoupili, z drugoga mesta so je drugi gledali. Ranč zato se tomi deli pravi gledališče, gleda-lišče, tou zname njuje, kak smo pravili, gledanje, kak eni za tou pozvani ta gučijo spisano dramo ali komedijo. Po slovenski se pravi takšnomi človeki igralec. De za človeka, ka nam doj davle igro, zato je igralec. Igr bi bole po domanje leko prajli špila tō, tak ka bi gledališči leko v šali prajli igrišče ali špilališče, tou je tisto mesto, gde leko človek igra ali špila. Vredi, špilajo se mlajši, mi vekši iz Gledališke držine Nindrik Indrik pa igramo, mi špilamo. Dapa zato je dun dobro, ka se gledališče tak zove, kak se zove. Tou pa zato, ka brezi lidi, brezi tisti, ka gledajo, ne more biti gledališče. Zato mamō mi zagnouk samo eške igrišče, mamō samo špilališče, ka probamo brezi publike. Gda pa marca mejseca gor stoupimo, po tistom pa de pred lidami, pred gledalci tou takšo čistak pravo gledališče. Kejp iz naše probe eške brezi gledalca vejn dun ne laža, ka smo zagnouk eške brezi publike.

M.R.

22. januar

Vogrski kulturni praznik

Velki vogrski poet Ferenc Kölcsey (1790-1838) je na rokopihi svoje »Himne iz vihernih stotin« (Hymnusz a Magyar nép zivataros szazadaiból) napisal datum 22. januar 1823. Te den sveti vogrski narod den vogrske kulture. Po cejlom orsagi se organizirajo različni kulturni programi. Tudi mi Slovenci, živčvi v Sombotelu, smo se vküper s kolegami z Univerze Maribor spominjali med drugim na velkoga sina slovenskoga ino vogrskoga naroda Avgusta Pavla ino se tudi v takšoj formi pridružili praznovanji tega svetka.

»Himno iz vihernih stotin vogrskoga naroda«, štero je velki vogrski komponist Ferenc Erkel ravno pred stou šestdesetimi lejtami, 1844. leta, uglasbil, si je vogrski narod zbrau za svojo državno himno, ar najlepše ta pesem izraža njegovo identiteto, njegove duševne bolečine ino občutnost, v tistom dreselnom, pesimističnom, samokritičnom tonuši, šteri je tak karakterističen za vogrski narod. Mi, na Vogrskom živčvi Slovenci, želimo počastiti praznik večinskoga naroda tudi s prekmurskim prevodom vogrske narodne himne.

Ferenc Kölcsey HIMNA (prekmurski prevod)

Blagoslovi Boug naš narod
Z dobro volou ino blagom.
Obvarva naj ga rouka tvoja
V boji z neprijatelom.
Hüdi šorš ga zdavnaj mantra,
Oblouni ga z bogatim letom,
Pretrpo narod je kaštige
Že tü za greje prišesnje.

Očake naše si pripelo
Prejk planine svetoga Karpata,
Nastavo tam si domovino
Krvnomo plemeni Bendegusa.
Starinsko zemlo, gde napaja
Derouča voda Tise i Dunaja,
Gde Arpadovi sinoujve
Najšli srečno so žviljenje.

Donejla vnougotkrat je pesem njuva,
Gizdava pesem, pesem zmagovita,
Tam na vüstav divjih je Ozmanov
Obri grobov naših je rojakov.
Kelkokrat sinoujve rodni
Napadnoli zemlou so domovine,
Je v škrinje tužne položili,
V sveto zemlo pokopali.

Skrival se begunec je v jami,
Sabla se vteguvala je prouti njemi,
Bojazljivo se ogledno je okouli.
Nej je najšo douma v domovini.
Povzdigno se na brejg je strmi,
Spüsto se je v globoko dolino,
Po potaj dreselnosti je hodo,
Pred njim zemlou je skuzami polejvo.

Na Kunovoj zemlej si rodovitoj
Klasje dal za nas zoriti
Na roždjay gorik Tokajskoj
Sladko vince dal za piti.
Bodno često si bandedro
Ta na divji šanec törski,
Matjaža tužnih šeregov
Trpejla je močina v Beči.

Ah, za volo grejov naših
Srd se zbüdo ti je v srči,
Nas z grmečih tvojih si oblakov
Z bliskanjem pogübenim kaštigo.
V formi strejlov rouparov mongolskih
smrt si poslo ti na nas,
Potom robstva törski jarem
Zatiral je sloubode glas.

Močina zdaj je rüševina,
Vola dobra zdavnaj je minila,
Smrt, dreselnost ino joč,
So mesto radosti zasedla.
Ne bode več sloboščine
Obri grobov düš pokojnih,
Tečejo mantrajouče skuze
Na lich vernih sirotic.

Odrejši Oča naš Vogrina
Od morja nečloveškoga trpejnja,
Obvarva naj ga rouka tvoja,
Verostuje skrbnost obri njega.
Hüdi šorš ga zdavnaj mantra,
Oblouni ga z bogatim letom,
Pretrpo narod je kaštige
Že tü za greje prišesnje.

... DO
MADŽARSKE

Madžarska vlada je imenovala prvega evropskega komisarja

Madžarska vlada je prejšnji teden imenovala prvega evropskega komisarja. Funkcijo bo opravljal Péter Balázs, dosedanjí veleposlanik R Madžarske v Evropski uniji. Vlada je za sodnika Evropskega sodišča predlagala Endre Juhásza, ministra brez listnice, glavnega pogajalca z Evropsko unijo, za člana Evropskega računskega sodišča pa Zsolta Gejzo Halásza, namestnika generalnega sekretarja Računskega sodišča.

Premoženjska napoved

Prejšnji teden je potekel rok vložitve premoženjske napovedi poslancev madžarskega parlamenta. Napoved o spremembah v premoženju morajo madžarski poslanci vložiti vsako leto po predpisih protikorupcijskega zakona. Najbogatejši poslanec je tudi v tem letu socialist Laszlo Kapolyi, ki je uvrščen tudi med sto najbogatejših ljudi na Madžarskem. Najrevnejši je poslanec Madžarskega demokratskega foruma László Szászfalvi, ki je tudi za nakup osebnega avtomobila najel kredit.

Programi, prireditve

- 15. februarja prireja Kulturno in turistično društvo Šalamenci borovo gostuvanje. Sredstva za prireditve so si poskrbeli na razpisu Phare za madžarsko-slovenske male projekte. Borovega gostuvanja se bo udeležila tudi skupina našemljenjev iz Porabja.

- 20. februarja prireja Turistična kmetija Smodiš v Otovcih v sodelovanju s Srednjo kmetijsko šolo Rakičan, osnovni ma šolama Kuzma in Puconci Dan kulinarike in ljudskih običajev. Na prireditvi bodo sodelovale ljudske pevke iz Števanovec in Gledališka držina Nindrik-indrik.

- 21. februarja prireja Župnija Gornji Senik (Dolnji Senik, Sakalovci) župnijski ples.

Boug obvari Vougrina
Z dobro volou,
jalnostjov,
Nüdi njemi obrambo
V boji z neprijatelom.
Žitek naj miroven ma
Po trpejniji vnougoti,
Bil je že kaštigani
Za cejli žitek svoj.

Besedilo in prevoda:
Suzana Guoth

Ob državnih praznikih popejvemo navadno prvi veršus vogrske državne himne. Te veršus sam predelala tudi v takšoj formi, naj se lejko popejve tudi v prekmursčini, pa ga priporočam pevskomu zbori Avgusta Pavla.

Svojo glasbo, svoje srce, svojo lübezen

Vsakši ponedeljek, gda je vö-ra 7.45, se na valovaj radia Murski val ogłosi pesem, stera popejvle od Porabja pa od dobri lidaj, ka živijo tam. Pesem napovedüvle javljanje Marijane Sukič iz Monoštra. Besedilo za pesem je napiso Jože Vild. Malošto pa zna, ka je muziko za tou pesem napiso Aleksander Vlaj - človek, steri se je s svojo muziko trdno zapiso v srca vsej Prekmurcov pa tudi Porabcov. Nej malo je tistih, steri so poslušali njegove pesmi, stera so popejvali porabski pa prekmurski pevski zbori, nemalo je tisti, steri se ga spomnijo z glasbeni festivalov, nemalo je tisti, steri se ga spomnijo kak svojoga učitelja pa nemalo je tisti, steri so že gledali kakšni film, za steroga je napiso melodije. Tisti, ka majo radi dobro muziko, pravijo, ka je znau djati k slici čarobnost zvoka.

Aleksander Vlaj se je narodo v Bodoncaj na Gorickom. Čiglij je živo v Murski Soboti, pa vsi dobro znamo, ka je biu s svojimi melodijami doma po cejnom Prekmurji, v Prlekiji, na Štajeri pa v Porabji.

Biciklin so odpelali Rusi

Njegova prva srečanja z muziko segajo še v rodne Bodonce. Njegov oča je poleg trdoga paverskoga dela vsigdar najšo čas, ka je zašpilo na vijolino, trampeto ali cilou na orgle. Meo je cilou godalni pa pihalni orkester pa špilo je po notaj, ka je tiste čase znau malosteri muzikant. Svojo lübezen do muzike je prejk odneso tudi na Aleksandra ali na Šanjija, kak so njemi tudi pravli. Zato ga je poslo v glasbeno šoulo v Mursko Soboto. O tom, kak rad je meo Šanji note, leko pove ta informacija, ka je Šanji v začetki mogo vsakikrat petnajset

kilometrov od Bodoncov do Murske Sobotne preiditi peški. Busov te še nej bilou, edini biciklin, ka so ga meli Vlajovi pri kuči, pa so na konci druge svetovne bojne odpelali Rusi.

Gda je Šanjijov oča vido, kak ma dejte rado muziko pa kak se dobro vči note, je prodau neka zemle, za pejneze pa küpo klavir (zongora) pa biciklin. Ali s tem se je glasbena pout Aleksandra Vlaja komaj začala.

Najprvle je biu kantor

Aleksander Vlaj je končo mariborsko pedagoško akademijo poleg svojoga dela. Njegva prva služba je bila v Puconcaj, gde je biu organist v evangeličanskoj cerkvi. Lidge so meli svojoga kantora fejst radi. Poleg toga je včü v soboški glasbeni šouli. Ali te so bili takšni časi, ka je delo v cerkvi pa delo v šouli nej slo vküper. Ednoga dneva so njemi cilou prejdni povedali, ka je takšno dvojno delo nej glij zaželjeno. Tak je mogo dati slovo kantorstvu pa se posloviti od dobri lidi v puconskoj cerkvenoj občini, čiglij je sledi na skrivoma ob nedelaj eš-

ke skouz odo kaj igrat na orgle.

Šanji je biu tudi pri filmi

Ustvarjalna duša Aleksanderi Vlaji nikdar nej dovolila,

ka bi počivo. Delo v glasbenoj šouli njemi nej bilou zadosta. Šanji je prvi Prekmurac, steri je pri Jugotoni posneu plošč (lemez) s svojimi skladbami pa s svojim ansambлом. Najbole znani melodiji s te plošče, stero so vödali leta 1964, sta Moja mati in Ta droben šopek. Včasik po tom je njegovo ime gratalo znano tudi v filmskom svejti. Napiso je muziko za film Let mrtve ptice pa za dramo Kati Kustecova. Poleg je biu eške, gda so snemali film Strici so mi povedali.

Uspešno je sodelovau tudi pri festivalaj. Festival narečne popevke Vesela jesen njemi je prinesla nagrado za izvorno melodijo. Njeni naslov se glasi Dobri pajdaši. Pesem Ges san srečen tu doma pa je osvojila srca žirije z najboukšim besedilom. Spomin na tiste čase je tudi zlata vöra, stero je douba za nagrado.

Klavir eške skouz stoji

Čiglij je meo puno dela pri filmi pa na festivalaj, Aleksander Vlaj nikdar nej zane-marjo svoje delo v Prekmurji pa tudi nej v Porabji. Biu je vodja pevskoga zbora Štefan Kovač. Z njim je na Dunaji, v Beči glij tak snemo par pesmi. Vodo je tudi upokojenski pevski zbor Vladimir Močan, steri je že parkrat nastopo v Porabji. Njegovo srce pa glas sta bila tudi pri kvarteti radia Murska Sobota pa pri Prekmurskom okteti. Z obema je snemo za radijske pa za televizijske postaje. Pri vsom tom deli skorom nej meo časa, ka bi šou v penzijo. Ali idnouk je prišla tudi ta. Šanji, steri je cejlo življenje preživo s puno dela, tudi v penziji nej mogo biti pri meri. Tak je davu tanače pa včü vse, steri so ščeli spo-

znati svejt črni pa bejli tipk na klaviri, zborovsko ali solo popejvanje, ali samo malo pokukati v notno črtovje.

Gnes klavir eške skouz stoji pa de eške neka časa stau v njegvi kuči v Murski Soboti. Le njegov zvok ne prihaja več izza fijank odprtega okna Šanjijeve hiše. Tudi Šanjijev glas, ki je prepevau tudi v Porabji dobri so ljudje ali katerokoli drugo melodijo prekmurske ravnice ali porabskih gričov, ki jim je posvetiu svojo glasbo, svoje srce, svojo lübezen, ne odmeva več. Ostaja pa njegva glasba, ostajajo njegve pesmi in ostaja spomin na dobrog človeka.

Od Šanjija smo se poslovili na soboškom pokopališči. Biu je petek, piso se je 16. januar.

D.F.

Ob slovenskem kulturnem prazniku so na osrednji slovensosti v mestni občini Murska Sobota v četrtek, 5. februarja, uradno odprli novo Pokrajinsko in študijsko knjižnico in podelili nagrade mestne občine ustvarjalcem v kulturi. Nova knjižnična stavba, ki obsega 4354 kvadratnih metrov površin je stala 1,064 milijarde tolarjev; od tega je ministrstvo za kulturo prispevalo 532 milijonov, soboška občina 266 milijonov, prav toliko pa bi morale prispevati preostale pomurske občine, vendar so do sedaj poravnale le 122 milijonov tolarjev. Inšpektorji so zaradi nevarnosti zrušitve septembra lani staro stavbo, v kateri je bil študijski oddelek knjižnice, zaprli, od 15. januarja, ko so iz soboškega gradu preselili tudi pionirski oddelek, pa je knjižnica odprta za vse obiskovalce.

Slejšpa kokauš tü najde zrno

Malo več poštenje eden drugomi. Nika etakšoga mi je napamet prišlo, gda sam si pre-mišlavalala od toga, kak smo ljudje eden z drugim. Pa te mi je najoprvin edna trnok stara prireditev prišla na pamet. Sto me pozna, zna, ka sam z Verice, tam sam se narodila pa tam sam živila 14 nepozabljeni lejt. Gda sam kak mlada deklčina s svojov materjov ušla na eden »kulturni večer«, ka so nam tistoga ipa uradno ponujali, smo vidli vogrsko folklorno skupino, stera je vogrške pleses plesala. Vogrski plesi so trdi, ritmični, je dobro gledati. Pa te je pri nama sejdlala edna stara ženska iz vesi pa je med plesom gnauk samo tak prajla: »No, ka je pa te tau? Vej bi pa ges tak tü vejdlala.« Moja mati je čedna ženska bila pa se je nad tejm tak čudivala, ka je tau nej za povedati. Etak je pravla ženski: »Nani, Nani, ka pa takšo gučiš? Gde bi pa ti kaj takšega vejdlala?«

Nej dugo sam se srečala z ednim mladim gasilskim povelj-

nikom na Gorenjom Seniki, ki je gučo od dela družstva. Pitala sam ga, kak njim je te šlau, gda je ostro vuj šlau, gda so po pravom mogli ogenj gasiti. Pa te je on gučo od ednoga ognja (požara), steroga je rejsan njegva mlada, navdušena ekipa pogasila. Pa te sam ga pitala, če so v vesi tau ljudje njim priznali, so je povalili. Tak je pravo, ka ji je dosti lidi povalilo, depa bili so nistarni takši tü, šteri so tak prajli, ka je tau nika nej, tau bi oni sami tü naprajli.

Gnesden je sploj moda, ka se vsakši človek na vse razmej. Gde so tisti cajti, gda so, povejmo v vesi ednoga notarosa ali njegovoga namestnika poštuvali. Gda so v vesi ednoga školnika držali za vse. On je bio njigvi »lampaš«, njega je deca poštuvala pa na njega gor gledala. Zdaj pa? Nika se tak držimo, ka eden drugomi ne priznamo, če se sto na koj razmej. Tak se držimo, liki bi mi rejsan vse znali.

Pa je tau po cejlom rosagi tak.

Naši politiki se več morajo s tejm brigati, svoje pameti pa mauči na tau aldüvati, naj se branijo prauti obtožbam (vád) kak s tejm, naj bi rosag kak najbolje dobro leko vodili.

Na gnes že vsi znamo, ka znamenuje šolati se. Baugi vala tüj pri nas, če samo našo malo Porabje poglednamo, mamo nej malo diplomirani ljudi. Večkrat buma je pa sploj ponizamo s tejm, ka je samo tak doj poglednamo. Tau se tü vse večkrat zgodi, ka v takšom znanji pred nji demo, ka smo se mi nej včili. Geste kaj takšega tü, ka se tejm ljudam tüj pa tam gnauk ali dvakrat pršika kaj. Na tau pravi pregovor, ka slejšpa kokauš tü najde zrno.

Gda te vi te misli šteli, te tak čutili, ka ge doj gledam tiste ljudi, ki so se nej meli priliko ali so se nej steli včiti. Tau pa nej. Zakoj sam zdaj v roke vzela »pero« je ranč tau, da bi vsakšoga lepau prosila, ka naj tak gledamo eden na drugoga, ka vsakši človek v sebi

nosi nikšo vrejdnost. Vsakši je potrejen, vsakši nika takšega zna, ka drugi nej. Moramo notvideti, ka je znanje, ka ga vönavčeni ljudje v sebi nosijo, sploj potrejbno.

Pa te, ka vidimo? Dijaki si tüj pa tam norca delajo iz svoji profesorov, školnikov. Ljudje naleki samo tak vöpovejmo, ka te, steri v pisarnaj delajo, se cejli den tam lepo segrevajo, sedijo, si ne vejmo ka krmijo. Med tejm ne mislimo na tau, ka so profesori odgovorni za vse tau, kelko znanje leko prejk dajo svojim dijakom, vej pa gnešnji svejt je že takši, ka k vsakšoj deli trbej nikše šaule. Na tau pa morajo profesori, školnicke vsigdar pripravljati biti.

Pa šteri po pisarnaj sedijo, njim tü nej naleki. Mislimo samo na tau, ka oni največkrat nemajo cajta uživlati toplotne pisarne pa fajm stauce. Mislimo samo na tau, ka večina dela za druge ljudi. Si pamet terejo, kak bi leko rejšili tau ali tisto človeško problemo. Pa gda po osmi vöräj

dela gor stanejo od računalnika, njim je buma tü nej vseedno.

Pa te smo nej gučali od različni majstrov, od zidarov, cimermanov, tišlarov, sabaulov, stere leko, ka na rejdkji, dapa trno nücamo. Pa če stoj tak misli, ka je pavarsko delo leko, tisti sploj po lagvoj pauti odi. Gnesden pavar tü mora vönavčit biti, ovak v taum modernom svejti se ma ne splača delati.

Tak mislim, ka v taum malom kauti, steromi se pravi Porabje, smo eške nej tak fejst pokvarjeni. Dobro si pa moramo zamerhati, ka živimo v nevarnom svejti. Samo se tak leko obranimo, če eden drugomi damo poštenje, če vsigdar v pameti držimo tau, ka vsakši človek ima svoje vrejdnosti, zna nika takšoga, ka drugi nej. Pa med tejm se nam nej trbej tak držati, ka mi pa ja vse znamo. Takšoga nega.

I. B.

Pismo iz Sobote

Eške samo malo ...

- Eške samo malo, eške čistak malo pa mo vidli Evropo. Ja, gospouda moja, nikše šale več nega, Evropa nas v sebe nut vzeme in tak nagnouk več nemo kakši zastanjeni, liki mo gratali najbolje moderni, od zvünaj pa v glavej tö. Gda se nas prvoga majšuša dotekne evropski čalejski bot, se vcejlak vömenimo. Evropo zato trbej rad meti kak svojo drugo mamo!

Nej me naoupak razmiti. Nikše reklame ne delam za EU. Tou, ka više piše v gnešnjom pismi, si na glas brodi moja tašča Regina, trno čedna ženska. Po tistom, gda si una kaj tak trno na glas brodi, si dja leko samo kaj tak potüma brodim pa eške tou na skrivma. Dapa brodim si vseeno. In si brodim od te naše nove druge mame. Vej se pa vej, stera je prva mama!

Brodim pa si od te druge mame zatoga volo, ka sam v svojom žitki že emo drugo mamo pa nej samo eno drugo mamo.

Ka mam eške eno mamo, sam zvedo, gda sam biu star eno štiri ali pet lejt. V vrteci nam je tista teta, ka je pasko mejla na nas, mlajše, gučala ka zvün mame, stera nas je narodila, mamo eške drugo mamo. Ta mama se zove Jugoslavija. In nam je tadale tumačila, ka moramo mamo Jugoslavijo meti ranč tak radi kak svojo držinsko mamo, če nej eške bole. In tak so mi od tej druge mame Jugoslavije gučali vsej osem lejt v šouli, po tistom pa eške štiri lejta v sredičnoj šouli. Tak je vövidlo, ka jo pri svoji dvajseti lejta eške itak cecam in brezi nje sploj na morem živet. Pri soldakaj pa so nam takšo gučali od mame Jugoslavije, ka sam si že bro-

do, ka de se vsikši mogo ženiti s tou svojo drugo mamo. Tak je vövidlo, ka mo vsi fertig, če nam naša druga mama mrge. Dapa nika je nej večnoga na toj našoj Zemlej in tak je moja druga mama mrla. Ali, brž jo je vöminila nouva druga mama. Zvala se je Slovenija. Tista prva druga mama je mejla samo ednoga očo, zvau se je Tito, ta druga druga mama pa je mejla že več očov, steri so jo leko pomalek ta mr. ..., dale ne smejm povedati. Tej dosta njeni očov nam je gučalo, ka zdaj mamo dun tisto pravo drugo mamo, na stero smo čakali več kak djezero lejt, zato jo moramo spoštüvati pa jo radi meti eške bole kak pa svojo prvo mamo. Na, sam si pravo, zdaj pa je tou rejsan slejdnja druga mama v mojom žitki. Dapa nej tak bilou!

Naša druga druga mama Slo-

venija je nej bila stara ranč petnajst lejt - vej pa eške skur mleše - že so jo vsi njeni oče oudali v nekšo držino. Oudali so našo drugo mamo in jo vöminili za nouvo drugo mamo. Zdaj mo emo v svojom kratkom žitki že tretjo drugo mamo z imenom Evropa.

- Niške pa si ne smej brodit, ka več nemo meli Slovenije! Ka bi je pa nej meli, dapa meli mo Evropo tö in una de tista najbolje naprej valaun! - je kcuj djala moja tašča Regina, trno čedna ženska, kak če bi me čüla, ka vse si brodim. Dja pa sam si brodo tadale. Vej pa je vsigdar tak bilou, ka je edno drugo mamo vömenila edna nouva druga mama. Zdaj pa mo emo dve drugo mami nagnouk. Stero li mo mogo meti najbolje rad, me je mantralo.

- Ge ti vöovadim, - mi je eno nouč prišo v senje moj dej-

dek. - Pogledni, kak je z menov bilou. Najprva je bila moja druga mama Monarhija, po tistom je tou bila kralova Jugoslavija, med drugo bojno je tou biu Vogrski orsag, po drugoj bojni komunistična Jugoslavija, tou slejdnjo ti tö poumniš. Zdaj pa si zbrodi, ka sam emo štiri druge mame. Dosta, nej? Dapa vejš, ka sam se navčo v svojom žitki? Tej druge mame ne smejš nigdar meti bole rad kak svoje mame, sebe pa svoje držine. Tou poumni, dokeč boš živo.

Prebüdo sam se, kak če bi se znouva naroudo. Moja tašča Regina, trno čedna ženska, mi je škela neka tumačiti o Evropi, dja pa sam jo samo küšno na lice in si füčko eške dugo po tistom, gda sam odo po Soboti.

Miki

„Človek se do slejdnje dni vči“

V Varaši, Monoštri dosta Slovincov žive pa vala baugi, dosta takšni, steri trno rada, dosta gončijo slovenstji, če se srečam z njimi v pretkji (le-karni), v banki, v bauti ali dér indar. Ena takšna ženska je ranč **Marija Časar** (po domanjom Namičtjini), stera je rojena v Sakalauvci pa od mlašeči lejt žive v Varaši. Ranč pauleg toga poznám, čutim veliko poštenje do njih, ka oni dōjn lepau vejo, radi gončijo slovenstji pa poštojavajo slovenstvo.

„Dja sam 1943. leta prišla v Varaš, bila sam sedem lejt stara, ka sta name moja tetica pa vūjec ranila gora. Njiva sta nej mela mlajšov, pa sta namé vzela k sebi. Uni so meli krčmau pa bautu, zvūjn tauga so pa z motori delali foringo za kosno pa drūdje farbrike na Vogrskom, po Slavskom pa po Avstriji. Obadva sta guncčala slovenstji, nemštji pa vogrstji, etak sam dja leko redno guncčala te dzejtje. Mejla sam babo, viša devetdeset lejt staro, uni so pa najbola radi guncčali slovenstji. Tjūjarca Šarika je pa bila iz Murske Sobote, una je tō dobro vejdlá vogrstji, ali mi smo z njauv vsikdar samo slovenstji guncčali. K njej štja dja zdaj itak odim, ka štja žive vala baugi, 81 lejt je stara. Trno rade mave eno drugo. Gda go stoj leko pripela, una tō pride k nam. Takšnoga ipa sva pau dneva vtjūper pa se kuman vōpogunčive.“

• *Kak ste preživeli svoje mlaseče lejte pri svoji tetici?*

„Ja, dja sam v šaulo v Varaši odla. Lejta od 1951. do 1956. bi trno rada vōzbrísala s svojoga žitka, ka so tista trno žalostna bila. Kak sam že prajla, moja tetica pa vūjac sta dosta odla na tajnsko pauleg foringe. Gnauk samo edno nedelo po obedom, tau je bilau 29. aprilíša 1951. leta, so prišli žandardje, pa so obadva od-

pelali, ka prej nikšen guncmajoz z njimi. Tisti guncje držo do 1953. leta, ka so ji samo te pistili vō, dapa nej

• *Kak sta si leko sami ravnanli življenje tadale?*

„Gda so štja tetica doma bili, sam se že včila pisati, tipkati

venca bila, Korpič bači, slejdkar pa Bartakovič Feri, un je tō vsikšoga poštuvo, vse tak delo, naj se vsikšomi

možaum v penziji, dva sina mate leppo držino, kak kaj živelá tetica Marija?“

„Dja, zdaj lepau v miri, samo ka zdravdje že nejmam najbaugšo. Pauleg cukrinoga betega sam dostakart slaba, nejmam mauči pa fejs moram vse nutra držati pri djesti. Vekši sin je s svojo držinov v bloki doma, dapa skur vsakši den naja pogledne ali naja zove po telefoni. Menši sin je doma zido. Un zdaj že tō dva deteta ma. Vekši v vrtec odí, z menšim je pa mati doma. Na tejm sam, naj njim vseveč leko pomagam pri mlajšaj. Vekšoga vodim v vrtec, un je dosta pri meni. Trno sam rada, ka se vči slovenstji dzejik v vrtci pa namé tū rad poslušá slovenstji. Miva se včiva slovenstji boga moliti, svete pesmi popejvati, računati. Nika se ne brani prauti, dobro me stodji na dzejiki slovenska rejč.“

• *Vi med lidi tū radi odite. Neja vejndar tašnoga programa pri nas na Slovenskoj zvezi, gde bi vas nej leko vido človek, no pa na vogrski programaj v Varaši ranč tak.*

„Dja sam rada taum, gde so Slovenci djé. Rada gledam slovenstje špile, plese. Pa vogrstje programe tō ali v cerkvi ali v gledališči. V našoj krajini vsikšoga poznám pa sam rada, gda se srečamo s starejšimi, ka si malo ta pogočavamo. Gda sam bola mlada bila pa sam mejla baugšo zdravdje, sam odla na programe od Gorejnjoga Senika do Števanovec, Kradenovec. Človek se do slejdje dni vči pa vse lepo vidi. Pa dja štem tō rada slovenstje novine, ka razmejím, vse tapreštem. Tan tō dosta vse vidim, zvejím. Meni se trno vidi, gda popejvajo slovenstje pesmi, ka te furt nazaj mislim na svoja mlašeča lejta.“

Klara Fodor

Marija Časar (Namičtjini Mariš) s svojim vnukom.

domau. Končno sta leko domau prišla 1956. leta, gda sam se dja podpisala, ka mo njija opravljala. Tau smo zatok zvedli, ka sta njiva pauleg ednoga lagvoga človeka mogla trpeti, steri ji je gora zglaslo, ka prej njiva štjeta odskočiti, disidirati. Vejš, človek tista lejta leko tapozabi, dapa s sebe nikdar ne more vōzbrísati. Te je tašno srmastvo bilau, ka je doma baba prajla „Mojo dejte, pržgano župo sam tjūjala pa nej bilau, ka bi nuta zdrabubila“. Meni se je pa lūstvo caunalo, ka „kulákcsemete“. Stara baba so mi pa v tau žalosti mrlí že tisto leto. Dja, kak petnajset lejt stara dekličina, sam mogla vse tana-redti, ka smo je domau v Sakalauvce pelali, ka so leko taum pri možej pokopani. Na drugo leto so nas iz rama vōdjali, namé je druga tetica odpelala k sebi na Dolenji Senik, slaska tjūjarca je pa že prvín odskaučila domau, ka ji je oče velki betežnik grato.“

na mašini pri enoj ženi v Varaši. 1953. leta se mi je posrečilo dobiti delo v kancelaj zadruga KTSZ, vsakši den sam z biciklinom ojdlá delat z Dolenjoga Senika v Varaš. V Sombotelí sam se pa dala nuta spisati v šaulo, gde sam se leko redno vōnavčila pisati na mašini (tipkati s pisalnim strojem). Slejdkar sam se v službi spoznala z možaum pa sva se 1958. leta oženila, od tistoga mau smo pa v Varaši. Dja sam 37 lejt delala na enom mestí, od tistec sam ūšla v penzijo. Trnok sam rada delála taum. Dosta Slovincov nas bilau iz vsakše vesi s Porabja pa dosta Nemcov iz Fizeša, tau so bili zidardje, tišlardje, kovačtje. Dja sam furton tak bila, če steri Slovenec ali Nemeč prišo v kancelaj, sam ma slovenstji ali nemštji ta raztolmačila pa so name trno radi meli. Gdejkoli se srečam z njimi, štja gnesden krčijo namé. Dobro smo se poštuvali. Dva prednjiva sta mi tū Slo-

vidi.“

• *Te mirno leko vōpovejmo, ka smo Slovenci dobri lidje, če je delavec ali je prejđjen, ka eden drugoga poštojva.*

„Buma, tau leko pravim, ka slovensko lūstvo vsikšoma poštanje da. Moja stara baba so mi dostakart prajli: „Mojo dejte, če der na pauti deš, tašnoga človeka vidiš, ka je trno ronjavi ali pa takšnoga, ka je trno lepau nasé djani, vsikšoma se moraš pokloniti pa vsikšoma poštenje dati.“ Dja sam tau nej pozabila, dja tau itak v sebi mam pa tak živem.“

• *Vi ste te svojiva dva sina guišno ranč tū tak ranili, včili?*

„Ja, dja sam mlajše na tau včila, kak se morajo držati pa poštenje dati vsikšoma. Njiva naja z možaum nikdar z eno rečtjauv ne zbantūvata. Če njima dja kaj pravim, dja tau etak ali tak mora biti, njiva tisto poslušata, pa nikdar ne gučita nazaj.“

• *Zdaj, gda sta že obadva z*

OTROŠKI

Mlašeči guči pri Malom potoki

Mala ves se zača tam, gde nut v njoj priteče Mali potok. Že od negda so se tam špilali mali lidge iz Male vesi. Na, tam so se lejšta pa lejšta špilali mlajši iz Male vesi. Eške gnesden je tak. Tě Mali potok, vse tiste drejve kouli njega, raki in ribe v njem so čüle čüda mlašečoga pogučavanja in tou eške itak poslušajo.

DÜHOVI

Prva kak Mali potok priteče v Malo ves, teče pod brgom skouzi lejs. Ranč tam, gde se lejs zača ali pa skonča, je indasvejta mleu mlin. Eške gnesden lidge tistomi mesti pravijo Talanova strüga. Od mlina so ostanili samo eške nikši leseni falati, ka gledajo vö iz zemle. Eške se vidi, na sterom mesti je bilau v vodej mlinsko kolau pa eške gnesden se v Maloj vesi pripovejda pripovejst o Talanovom mlini.

- Meni je ata gučo, ka je inda velka žalost prišla v tisti mlin, ka ga več nega, - je pripovedjala mala Rožika vsem mlajšom pri potoki, steri so metali kamenje v vodou. - Pa mi je eške povedo, ka je tou bila takša žalost, ka eške gnesden ojdı kouli Talanove strüge.

- Na, na, na, ka ne š prajla od toga, kak tam odijo kakši dühovi ali kaj takšoga, - je mali Feri lučo kamen prejk potoka skur do prvoga rama. - Tou te je oča samo tak malo postrašo, ti si pa kak ženska tou võrvala. Dühovi so samo na cintori, vej pa tou vsikši vej, nej? - je pogledno kouli sebe, kak njemi drugi klu-majjo, ka istino ma.

- Te pa demo v lejs k Talanovi strügi, če je rejsan tak pa če stra nemate, ka kakšoga düha srečate, - ji je pozvala Rožika.

In so šli. Naprej Rožika pa Feri, za njimi pa Gustek, Ivek, Toni, Za-

lika, Verica in najnazadnje Boris iz Lublane. Tak so se vlekli po brejgi potoka, kak če bi šlau za kakšo soldačko operacijo. Vcejlak so se potüli, meli pasko na vsikši stopaj, nastrgavali so kouli sebe, naj je niške ne vidi, naj je niške ne čüje. Tak so pomalek prišli do lejšta. Tisto, ka je ostalo od mlina, je bilou eške eno dvejsto meterov bole nut. Dapa mlajši so se stavili in eden je nej šou tadale. Vej so že dostakrat bili pri Talanovoj strügi, samo ka je zdaj bilau vcejlak ovak. Rožikino pripovedjanje od mlinovoga žalostnoga konca je v njihovi glavaj naredlo svoje.

- Na, ka je zdaj? Demo tadale ali nej? - je samo Rožika mejla volou stoupiti ta nut. - Pa nej, ka si se postrašo, Feri, ka? Vej si pa pravo, kak dühovi živejo samo na cintori, zato te dun ne smej stra biti. Pojmo!

Če si vüpa edna Rožika, zakoj si ne bi vüpali drugi, so si brodili in stoupili za Rožiko. Lejs je biu kmičen pa moker. Tam, gde je inda stau mlin, je bilou malo bole sveklou.

- Vej pa je tou samo sprnjeni lejs pa nika drugoga nej, - je Gustek brsno v razpadnjeno roženico. - Če bi biu eti koulivrat kakši düj, se gvüšno ne bi držo na takšnom mesti.

Niške je več nej emo nikši straj v mlašeči čuntaj in tak so se pomalek začali špilati. Špilali so se za mlinara, za njegovo čerko, ka jo je vkradno mladi Törek in so jo veški podje nazaj domou

pripelali. Ranč so se najbole špilali, gda Toni nika čüje. Čüli so za eden čas drugi tö. Neka je šumatelo in šlou proti njim in tüma spejvalo: *Mrtvec je po lübo šou, naj ga vzeme za moža, ljubica je küšnola mrtvoga moža* Nagnouk so si zbrodili na žalostnoga düha, ka odi kouli mlina. Samo so se z blejdim poglednili, mlada srca so stanila, lasovi so se njim vüška zdignili in skur v eden glas so začali kričati in bežati vsikši prouti svojimi doumi.

- Mamaaaaaaa, dühovi me naganjajo, - so se drli, noge pa so je kuman eške ladale nositi.

Tam pri domačom rami se je vsikši zmiriu in se tak delo, kak če bi nika nej bilou. Samo stariške so je čüдно gledali, ka so eške pred kmico prišli domou in so bili tak merni kak kakša postrašena müš. Čüдно je gledlo Joška bači, steri je šou po lešej doj po brgej s puno košaro grbanjov.

- Vej je pa eške minuto nazaj bilou eti dosta mlajšov, zdaj pa več ednoga nega. Leko, ka so se me postrašili, ka sam si spejvo tou čüдно nouto od toga, kak mrtvec pride po ljubico, - si je brodo na glas in spejvo tadale, pod nogami pa njemi je šumatelo jesensko lišče.

Miki Roš

Dan slovenske kulture

Ob 8. februarju, dnevu slovenske kulture je Državna slovenska samouprava priredila proslavo za vse porabske osnovno ter srednječolce. Slavnostna govornica je bila višja svetovalka za porabsko šolstvo Irena Varga, program so pripravili gornjeseniški osnovnošolci. Nastopili so tudi učenci iz OŠ Kuzma.

VABILO MEGHIVÓ

Zveza Slovencev na
Madžarskem
Vas vljudno vabi na
proslavo ob

SLOVENSKEM KULTURNEM PRAZNIKU,

ki bo v nedeljo, 15.
februarja 2004, ob 16. uri
v Slovenskem kulturnem
in informativnem centru v
Monoštru.

O pomembnosti praznika
in kulture bo spregovorila
etnologinja Marija Kozar.

Kulturni praznik bomo
počastili z otvoritvijo
razstave „Moč šibkih“,
avtorice Irene Destovnik,
ter predstavitev
pesmarice
Franceka in Dušana Mukiča
Füčkaj, füčkaj, fantiček moj
I-II.

A Magyarországi
Szlovének Szövetsége
tiszttelettel meghívja Önt a

SZLOVÉN KULTÚRA NAPJA

alkalmából tartandó
rendezvényére,
mely 2004. február 15-én
(vasárnap) 16 órakor lesz
Szentgotthárdon a Szlovén
Kulturális és Információs
Központban.

Az ünnep és a kultúra
jelentőségéről Mukicsné
Kozár Mária néprajzkutató
beszél.

Az ünnepi alkalmából
nyitjuk meg Irena
Destovnik
a „Gyengék ereje” című
kiállítás,
valamint bemutatjuk a
Mukics Ferenc és Mukics
Dusán által szerkesztett
Füčkaj, füčkaj, fantiček moj
I-II. című rábavideki
daloskönyvet.

NIKA ZA SMEJ

Kadijo ali nej

Francek je etognauk v krč-
mau ušo pa je fejš ta austo.
Popodneva v krčmau staupi
njegvi saused pa ga pita:
»Francek, tvoji konji pa tvoje
krave kadijo?»

Franci pa: »Jaj, de si pa velko
tele. Kak bi pa konji pa krave
kadile!»

Zdaj saused etak: »Gvušno?»
Francek pa: »Dja, kaj bi pa nej
gvušno bilau.»
Natau saused etak pravi: »No,
Francek, te se paški domau,
ka se ti je štala vužgala.»

Naj se radiuje

Gusti je gnauksvejta v Varaši
služo pri ednom gospaudi.
Gospaud je mogo na par dni
nikam titi pa je etak pravo Gu-
steki: »Ti, pojep! Ge mo na par
dni za šejfta volo mogo z dau-
mi oditi. Tuj je moj pes, tak
vejš, kak ga poštujem pa rad
mam. Na te cajt ga boš mogo ti
skrb meti. Trnok te prosim,
lepau delaj z njim, naj kak
največ radosti ma pri tebi.»
Gospaud je prva domau pri-
šo, kak je Gustek računou. Gda
je v dvor staupto, ka je vido?
Gustek psa za rep drži pa ga
etak v lufti kaulagvrat goni.
Gospaud krči: »Ka pa ti de-
laš?»
Gustek pa: »Vej pa radost
spravljam pisej.»

»Radost? Pa ne čuješ, kak cvili
od nevaule?»

Gustek pa: »Cvili, cvili. Depa
te bi ga vidli, kak je rad, gda
ga doj dejem.»

Pločnik

Tistoga ipa, gda so ešče živino
v Varaši kúpivali, je Pištak tū
v Varaš gnau svojo kravo na
senje. Gda je po Varaši s kra-
vov ušo, go je po pločniki (jár-
dán) gnau. Stavou ga je eden
policaj pa ma etak pravo:
»Tak nagnauk doj ženite s plo-
čnika tau kravo! Vi ne vejte,
ka je pločnik za tiste, steri
pejški odijo?»

Naš Pištak pa etak: »Ne raz-
mejz vas. Vej pa moja krava
tū pejški odi.»

Norlavi

Antoni je začnilo baukše titi,
etak so pa doma tak zgrün-
tali, ka staro hišo porušijo, zi-
dali do nauvo. Anton ma ed-
noga, malo vdardjenoga si-
na, depa on tū mora poma-
gati, gda ram doj trgajo. Gda
so že strejo doj vzeli, začnejo
stene doj rušiti. Antona sin,
vdardjeni Alfonz, etak pravi
oče: »No, oča, te pa z Bau-
gom.»

Anton pa: »Kama pa te zdaj
deš?»

Alfonz pa: »Ge nikam nej, liki
stejna se na vas obrača.»

Mali zavec

Etognauk se je mali zavec šo-
po gaušči pa si je z ednim
sploj lejpim radionom igro,
gda je srečo medveša. Med-
veš je tak pito maloga zavca:

»Povej mi, ti mali zavec, gde si
vzeo te lejpi radio?»

Mali zavec pa zdaj etak pra-
vi: »Vejš, tau je tak bilau, ka
sam etognauk v soboto odo
na bal. Pa te me je mlada
lesica k sebi, na njeno stano-
vanje sčalivala. Doma se je
po posteli ta vtegnila pa mi
etak pravla: »Mali zavec,
vse, ka mam, je tvojo... Vejš,
medveš, če bi ti z menov bio,
te bi eške hladilnik (hütö-
szekrény) tū leko odnesla.»

I.B.

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek
Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukić

Naslov uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1,
p.p. 77,
tel.: 94/380-767
e-mail:
porabje@mail.datanet.hu
ISSN 1218-7062.

Tisk:
SOLIDARNOST D.D.
Arhitekta Novaka 4
9000 Murska Sobota
Slovenija

Časopis izhaja z denarno
pomočjo Urada RS
za Slovence v zamejstvu
in po svetu ter
Javnega sklada
za narodne
in etnične manjšine
na Madžarskem.